

Anmeldt af **Kurt Aagaard Nielsen**, professor ved Institut for Miljø, Teknologi og Samfund, Roskilde Universitetscenter.
e-mail: aagaard@ruc.dk

Manfred Weiss og Roger Blanpain (red.):
**Changing Industrial Relations and
Modernisation of Labour Law – Liber
Amicorum in Honour of professor
Marco Biagi**

Düsseldorf, Reihe, edition der Hans Böckler
Stiftung, Nr. 98, 2003, 210 s. ISBN: 3 935145 74 8

Den foreliggende bog er udgivet til ære for professor Marco Biagi, efter at han blev myrdet den 19.3.2002. Marco Biagi var født i 1950. Han var bl.a. chefredaktør for tidsskriftet *The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations* og var generelt en fremtrædende forsker inden for emnet EU-arbejdsret.

Festskriftet indeholder artikler skrevet af 33 forskellige arbejdsretsforskere fra hele verden, flest fra Europa, men også repræsentanter fra USA, Australien og Japan. Der er to nordiske bidrag (et norsk og et svensk), men ingen danske. De fleste af bidragene er på engelsk, men der er også enkelte på fransk, spansk og italiensk.

Alle artiklerne handler om forskellige aspekter af komparativ og europæisk arbejdsret med hovedvægten på EU-rettens betydning for den arbejdsretlige udvikling.

Enkelte af artiklerne er også publiceret andre steder. Det gælder f.eks. Enrico Traversas bidrag "Protection of Part-Time Workers in the Case Law of the Court of Justice of the European Communities", der er identisk med en artikel med samme titel i *The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 2003 s. 219. Mange af artiklerne gengiver forholdsvis velkendt materiale og tankegange, men der er også originale bidrag, der behandler nye emner.

Her kan nævnes Marlene Schmidts artikel "The Need of Modernising German Labour Law Arising from the Ban of Age Discrimination" om betydningen af EU's såkaldte beskæftigelsesdirektiv (2000/78/EF) for, om det er berettiget at aldersdiskriminere i tysk ret. Det pågældende direktiv skal i Danmark først være implementeret i forhold til aldersdiskrimination i 2006. Også i forhold til dansk ret er der mange uafklarede spørgsmål om rækkevidden af forbuddet mod aldersdiskrimination, bl.a. om det indebærer, at tvungne afgangsaldrer på arbejdsmarkedet, der er meget udbredte i Danmark, bliver forbudt.

Sammenfattende er der tale om en interessant artikelsamling, der giver et godt indblik i den emnekreds, Marco Biagi viede sit faglige virke.

Anmeldt af **Ruth Nielsen**, professor, dr. jur., Handelshøjskolen, København.
e-mail: rn.jur@cbs.dk

Ole Hasselbalch:
Tidsbegrænset ansættelse

København, DJØFs Forlag 2003 120 s. ISBN 87
574 0973 0

Ole Hasselbalch:
Tidsbegrænset ansættelse
København, DJØFs Forlag 2003 120 s. ISBN 87
574 0973 0

Loven om tidsbegrænset ansættelse trådte i kraft den 1. juni 2003. Forordet til Ole Hasselbalchs nye bog angiver at været forfattet i juni 2003. Man kunne derfor forvente en forholdsvis blodfattig fremstilling af emnet i form af en gennemgang af relevante lovforarbejder. Læseren opdager imidlertid hurtigt, at dette ikke er tilfældet. Som det gør sig gældende med andre af Hasselbalchs bøger, er også bogen *tidsbegrænset ansættelse* præget af en grundighed, der gør bogen til et værdifuldt redskab for ar-

bejdsretlige praktikere. Der er fyldige henvisninger til retspraksis fra faglige voldgiftsretter samt Arbejdsretten, og bogen sætter derfor allerede fra starten den nye lovgivning om tidsbegrænset ansættelse i relief og passer emnet ind i den eksisterende lovgivning og praksis på området. Den omfattende henvisning til retspraksis indebærer dog, at bogen ikke forholder sig analytisk til emnet, og bogen har derfor utvivlsomt sin hovedmålgruppe blandt arbejdsretlige praktikere.

Da der i sagens natur endnu ikke foreligger retspraksis om loven om tidsbegrænset ansættelse, er gennemgangen af bogens bestemmelser naturligvis i et vist omfang baseret på forarbejder og overvejelser om den betydning, loven vil få fremover. En gennemgang af en helt ny lovgivning forudsætter en vis portion af fantasi. Ved gennemgang af den vigtige bestemmelse i lovens § 4 om forbud mod forskelsbehandling på grund af tidsbegrænset ansættelse savnes et større antal eksempler på problemstillinger, hvor loven kan medføre ændringer i den bestående retstilstand.

Den lønmæssige forskelsbehandling, som givet vil få stor praktisk betydning, behandles på side 75-76 i sammenhæng med den udtrykkelige bestemmelse i lovens § 8, stk. 2, om lønmodtagers krav på differencebeløb. Men der savnes overvejelser, over beslægtede problemer, herunder f.eks. spørgsmålet om, hvorvidt lovens § 4 stiller sig i vejen for, at tidsbegrænsede ansatte holdes uden for f.eks. bonusordninger, der er gældende som en del af aflønningen af ansatte på almindelige vilkår. Også for så vidt angår lovens § 8, stk. 1, om godtgørelse savnes fingerpeg om det forventelige niveau for godtgørelsen. Loven fastsætter ikke selv noget godtgørelsesminimum- eller -maksimum, således som det kendes fra flere andre nyere love.

En henvisning til disse og til den retspraksis, der foreligger, kunne have været på sin plads. Hasselbalch anfører (side 76), at det er en selvfølge, at overtrædelsessituationer, der tillige implicerer overtrædelse af andre regler, kan få de heraf følgende konsekvenser, så længe dette

ikke implicerer en dobbeltdækning i forhold til loven. Det er uklart, hvad der menes hermed. I bogen behandles på side 77-79 de i praksis vigtige overvejelser om, i hvilket forum sager vedrørende loven kan behandles. Loven er i medfør af § 2, stk. 1, subsidiær i forhold til kollektive overenskomster, der gennemfører det underliggende EU-direktiv af 1999/70/EF. I det omfang det er en kollektiv overenskomst, der finder anvendelse, henhører sagen som udgangspunkt under det sædvanlige fagretlige system. Dette vil næppe give anledning til problemer i de tilfælde, hvor den forhandlingsberettigede organisation forfølger sagerne fagretligt, men det giver anledning til et særligt problem, hvis et tilfælde er reguleret af en kollektiv overenskomst, men den forhandlingsberettigede organisation ikke forfølger sagen. Det samme problem vil opstå, hvis der er tale om en lønmodtager, der ikke er organiseret i den forhandlingsberettigede organisation, hvor det ikke kan forventes at organisationen forfølger sagen. Hasselbalch konkluderer – med rette – at den uorganiserede i mange tilfælde vil kunne påberåbe sig selve implementeringslovens regler, selvom pågældende er ansat under en implementeringsoverenskomst. Denne problemstilling er ikke særlig for loven om tidsbegrænsede ansættelser, og der er allerede domme om den tilsvarende problemstilling med lov om ansættelsesbeviser, jf. f.eks. UFR 2002.898 Ø, der når til det samme resultat som Hasselbalch (side 78). En henvisning til denne praksis kunne have været på sin plads.

Bogen er ledsaget af en bilagsdel, der ud over loven og det underliggende EU-direktiv indeholder flere af de toneangivende landsdækkende overenskomster, der gennemfører direktivet. En gennemgang af disse overenskomster viser, at de forhandlingsberettigede organisationer ikke har udvist nogen større fantasi ved udformningen af implementeringsoverenskomsterne, der ikke er præget af megen variation i forhold til det underliggende EU-direktiv. Alligevel efterlyser man i selve bogen en behandling af også overenskomstteksterne, herunder

en mere kortfattet gennemgang af forskellene mellem loven og implementeringsoverenskomsterne. Bogen er ikke udformet som en sædvanlig lovkommentar, hvilket for så vidt er en styrke, da området behandles bredt ud over den nye lov. Alligevel kunne det overvejes ved fremtidige udgaver af bogen at lade i hvert fald den del af bogen, der vedrører lov om midlertidige ansættelser, udforme som lovkommentar, eller i det mindste udarbejde et mere udførligt paragrafregister. Dette ville styrke bogens værdi som arbejdsredskab for praktikere. Det store antal faglige voldgiftskendelser, der omtales, er desværre omtalt med henvisning til kendelsesdato, uden at det er angivet, hvilke parter der har været impliceret i den faglige voldgift og uden angivelse af, hvem der var opmand. Dette svækker værdien af de mange henvisninger.

Anmeldt af advokat **Henrik Karl Nielsen**, Norsker & Jacoby Advokater.
e-mail: hkn@norsker-jacoby.dk

Henk Overbeek (Ed.):

The Political Economy of European Employment: European integration and the transnationalization of the (un)employment question

London, Routledge, 2003, 274 s. inkl. samlet bibliografi og alfabetisk indeks. ISBN 0 415 26972 9. £ 65,00

Der er i gennem de senere år blevet talt om, at Karl Marx kunne gå hen at få en fornyet og fortjent renæssance som kritisk teoretisk afsæt i samfundsvidenskaberne. Fornyet, fordi han som samfundsteoretiker i en del år efterhånden har været henlagt til museal klassikerstatus, og fordi hans tekster dermed ikke i nævneværdigt omfang er blevet gennemlæst, gennemtænkt og artikuleret ind i aktuelle problemstillinger. Fortjent, fordi noget tyder på, at hi-

storien spiller os det puds (igen) at stille os i en materiel virkelighed, der gør i hvert fald træk af Marx' kapitalismeanalyse og -kritik påtrængende. Det ord, der almindeligvis hæftes på de historiske omstændigheder, der angiveligt skulle give grundlag for fornyet Marx-interesse, er selvfølgelig globalisering.

En af de markante globaliseringserfaringer, der synes at give fornyet aktualitet til Marx, er erfaringen af en forøget betydning af den kapitalistiske økonomi for en lang række sociale, kulturelle, politiske og individuelt menneskelige forhold. Det er en udbredt erfaring, at med de opbrydninger og forskydninger, der i vores ende af verden er sket i velfærdsstaterne, og som gerne sættes i forbindelse med globaliseringen, er en voksende del af vores sociale liv rykket ind i markedsøkonomiens og vareproduktionsintimsfære. Borgere bliver til kunder, demokratiet til en markedsplads, og det enkelte menneske må lære sig selvinvesteringens og selvforandringens kunst for at kunne bevare værdi som human kapital og holde sig i live på arbejdsmarkedet.

Bogen *The Political Economy of European Employment* tager denne diskussion og disse erfaringer op og kan siges at indeholde et bud på, hvordan en reaktualisering af Marx kunne se ud. Lad det være sagt med det samme – til beroligelse af nogle og måske til ærgrelse for andre – bogens bud på en reaktualisering af Marx handler ikke om og baserer sig ikke på eksegetiske studier i vareanalysen fra de første kapitler i *Das Kapital*, ej heller om på grundlag af *Grundrisse* og andre såkaldte Ur-tekster at rekonstruere et samlet gehalt i kritikken af den politiske økonomi, som Marx aldrig selv fik udarbejdet. Sådant en form for teoretisk ambition er i bogen fraværende. I stedet findes en ambition om at levere kritiske, materielle analyser af samfundsforhold og – fænomener indlejret i den aktuelle form for kapitalisme, der beskrives som gradvist mere og mere transnational.

Bogen indgår i forlaget Routledge's serie om global politisk økonomi og udgives i samarbejde med tidsskriftet *Review of International Politi-*